

Epeſas

Pol Epeſas malgi hobi paſi bole tongwo

¹ Na hana Pol molere Yisas Kraiſt grang wine olere aſoſel honagi ol moliwa. Aſoſel honagi olgiwe, ari ta na bai nu ſungure, olkia, God tani na honagi onama dire na bai nu ſungure oliwa. Ni ari God gamahobo monia, Yisas Kraiſt kene ol na tomia dire grang wine ole moli onga hobi paſi kere pinana dire bol ni teiwa. ² Nabe God ire, te pi tege eminga yal Yisas Kraiſt ire dire, pirari pare to bir hole ol wai ol na tomia, ni ari hobi yon ure dinangure hamen wai tangwo ni monga bani u tibi pire pai omo.

Kraiſt tal ongwo ipire God pirari pare nan tal wai ol na tongwo ha

³ Ena pi tege eminga yal Yisas Kraiſt irang God momia pire wai pir tominua. Yamoni pir tekiminia. Kraiſt ſigare kul na tomia u wai naminaga pire hamen bani God pirari pare talhan para weni ol wai ol na tomia. ⁴ God ganba olo ol ekungure, God molere Kraiſt gol na tere ol wai ol na tenangwo ipire nan amane mole tal dime dire ol wama di na harala dire na nu ke na tere na pare emua.

Pol God nin maing Epeſas arihobi itibi ol tenama dire ſirin bol tongwo ha

⁵ Ena God arihobi na milna ala pamia dire yong miling na tomia. Tere Yisas Kraiſt tal ol tenangure arihobi na wana auna monama di pimua. Di pungwiwe, yamoni di pirkimia. God nin nomani ſi pungwo meri wara kere ol na terala di pimua. ⁶ Pungwo ipire God Wang iwe, God miling gul go ſimba, nan ari pir na tere yamoni pirari pare gol na tenama dire nu ſi olimua. Olungwo ipire nan arihobi God

tal ol na tongwo i wai pir tekinamno? Wai weni pire, God pirari pamua di piminia. ⁷ Kraist gongwo i kraing mongwo gomo? Ta golkimia. Gongwo iwe, nan ari tal nig dongwo ol waminga pring ya dungwo i, Krait nin algi ya bole God tomia, God prina i wai simua di na tomua. ⁸ God pirari pare ol wai ol na tongwo i, tal migi ta ol na tekimia, tal bir weni ol na tomua. ⁹ God haung haung para weni kene ol hanere nin nomani si pungwo meri Kraist gol na tenama dire nu si olungwo i memini kul si paikimia, God nin i tibi ol na tongure han po siminua. ¹⁰ Hongebe God tal yu olala dire nin nomani si pungwo ha i yu pamia. God nin wang ganba baniya ure honagi oli ongwo haung hamen ganba talhan para weni a yo te i ogere ogere, Kraist bring a holo sinama di pire omua.

¹¹ Ena God talhan para weni olala di pungwo meri omua. Hongebe weni God nin yu olala di pimia. Nan Yuda arihobi Kraist kina si daule monaminga pire nu ke na tomio, te God gamahobo monaminga pire nu ke na tomua. ¹² Tomia pire homa nan Yuda ari Kraist honagi kebering hongwo haung pir tominga hobi, Kraist God haung ayuwo olungwo i pire maa e tere moli omno. Moli pire Kraist kina si daule molere God gamahobo ol wangwo meri ol wanaminga i, wiyol tau hanere Kraist pir tenangwo pamua.

¹³ Ena Kraist ol wai ol na tongwiwe, ni wiyol hobi God aki di na tere sigare kul na tenangure u wai nanua dungwo ha i, a i si ware Kraist pir tenua. Tengere hongebe God sigare kul ni teralua dire aling kere engwo meri irai, omaga nin Kwiang bai nu sungure, ure ni wiyol hobi ni pare engure, God kul engwo monua. ¹⁴ God nan na pare ere nu ke na tongwo taliwe, nin Kwiang na tomua. Na tongwiwe, yamoni ta na tekimia. Sigare kul na teralua dire ana kere emia, ere homa nin Kwiang na tomua. Tongure nan God kul engwo mominga hobi nibil nebona

tal oun dongwo u na au sungure wa mominba, emgi God si hon e na tere sigare kul na tenangure isine dinaminua. Yu onamingere ari wiyol hobi God haang a yuwo, olamia dire wai pire momno.

¹⁵ Ni yalhobi pi tege eminga yal Yisas ol wai ol na tomia u wai ominia dire pir tenio, te God grang wine ongwo hobi yon milni tena dungwo na haya pire gun e ni teiwa. ¹⁶ E ni tere onga i na wai piriwa dire, God ha di te molga moliwa. Molere God ni yalhobi ni aki di ni tenama dire ha di te molga bani moliwa. ¹⁷ Te pi tege eminga yal Yisas Kraist irang God bling memini hong yal momia, nin Kwiang yon wu bilere God mongwo maing di ba bol ni tenangwo pir po sire, hang a yuwo olana dire ha di te moliwa. ¹⁸ Di tere sirin bol tegiwe, ni nomani bir panangure God a kulang pai ni tenangwo hanana dire sirin bol teyo, te God ha te ni teralga ire amane monana dungwo ha i, inana dire God sirin bol te moliwa. ¹⁹ Te God yulang bir weni nan Yisas pir tominga hobi na tongure yona sina nabile au dungwo ha i pinana dire God sirin bol teiwa. ²⁰ God yulang iwe, homa Kraist gongwo bani nin uling yungure airimio, te aki dire i pi nin mongwo bani pire kina si daule mole kene ol na tomua. ²¹ Tongure ari singaba ya, hamil ha sungwo ya, gabman ya, kwia ya, ensel ya, ari mongwo yangwo hobi para weni Yisas breng a holo simua. Te emgi ganba wai sinangwo haung ereyu a holo si te monangwo monamua. Monangure ari hobi Yisas gumang tenamua. ²² Te God talhan para weni ol engwiwe, Kraist i aling kwang simua. Te Kraist talhan para weni hobang monama dire ha maing a i si ware doling bongwo hobi i tibi ol tongure momua. ²³ Ha maing a i si ware doling bominga hobi iwe, ari nomani pangwo meri Kraist mongure te gaung hongwo meri nan arihobo mominia. Te gaung bling memini nomani dimia. Dungwo

meri nan yalhobi bling memini yal Kraist momua. Kraist nan nomani mongwiwe, grang gumang ya, kebering aling honagi olala dire nomani si pungwo meri, nan arihobi ol te mominua. Kraist iwe, ari talhan para weni hobang bling memini weni momua. Molere moiring sina i molpai olere yulang tomua. Yulang tekima, ari talhan para molpai oma yo tekungure.

2

God nan ari gongwo meri mominga hobi ulna yungure Kraist kina aire hon mominga ha

¹ Homa ni yalhobi God grang wine olkire tal nigi dongwo maing maing ol wangere God pring han ole ni tongure, God moma di pirkire maa e tenga paikimua. Paikungure ganba bani memini pangwo yal ta taling i holo ol nerala dire dagi dungwo meri di wanua. ² Ware hamen ganba sina kwia nigi dongwo kene ongwo yal Seten grang wine onua. Onga yal iwe, God grang wine olkungwo hobi han holgi di momua. Mongwo meri nan homa Seten para na han holgi di momua. ³ Mongure nan Yuda wiyol para weni nomani si pire onamna di piminga meri ol waminua. Ware gauna tal pir tere ol waminio, te yona inaning girungure tal digan pir tere ol waminua. Yu ol wamingiwe, God ari para weni yong ki e tongure mongwo meri moli ominua. ⁴⁻⁵ Tongwiwe, nan tal nigi dongwo ol waminia, God pring pamua di na tongure God moma di pirkire maa e tenaminga paikimua. Paikungure God yong ki e na tomba, Kraist gol na tere algi ya bomia, God hanere sigare kul na tongure u wai ominue. Nan ol waminga ipire sigare kule u wai omno? Ta hominia. God na hanere miling gul sungure yong miling na tere pirari pare ol wai ol na tongwo ipire, sigare kule u wai ominua. ⁶ Pirere, Kraist nan kina gwa sire u tani ominue. Omingiwe, God

mole nan Kraist kina hamen bani pire kene onaminga pire sigare kul na tomua. ⁷ Tongwiwe, tere God mole Kraist Yisas nan kina gwa sire u tani ominia dire, yong miling na tere, pirari pare to bir hole a siribi sire ol wai ol na tongwo i, emgi aine aine pai wa dinangure ari para hanama dire sigare kul na tomua. ⁸ Ena ni yalhobi nin tal dime dire ol wanga i ware sigare kule u wai ono? Ta honua. God pirari pare ol wai ol na tomia dire pir tengiwe, tere sigare kule u wai onua. Pir tenga i ni nin nega dire honagi oli pire pir tekinia. God yamoni pirari pare aki di ni tongure pir tenua. ⁹ Pir tenga i, na nan nega dire honagi oli pire pir teiwa dire hani ayuwo olanga panamo? Ta paikinamia. ¹⁰ Nan ari iwe, God tani na ol emia. Ol engwiwe, Kraist Yisas nan kina gwa sire u tani ominga i pire awai honagi onama dire na ol emua. Awai honagi onaminga i, God hongebe onama dire ari tau pare engwo meri oli naminua.

Kraist ari tabin su i taning olungwo ha

¹¹ Ni wiyol Yuda memini pangwo meri wine olkinga hobi, Yuda ari ni hanere gaun bol olekinga monua di ni tomua. Tere yalhobi nin gauna bol olemina dimua. Dungwiwe, gaung bani tani pir tere dimua. Dungure ni yalhobi homa ol wanga meri hon nomani si piro. ¹² Homa ol wanga irawe, Kraist ni kina nin nin monio, wiyol monio, God kul engwo ari mongwo sina i molkinio, God mole ni na kina u tani naminua dire aling kere engwo meri ani kere ekimio, ni molpai ongiwe, gogo moli onia, God moma di pirkinua. Pirkire emgi God ol wai ol ni teralua dungwo i, irala dire kwi molkinua. ¹³ Molkinba, omaga Kraist Yisas ni kina gwa sire u tani onua. Homa ulubi weni monba, Kraist gol ni tere algi ya bongwo i bole ni aule i mala ungure, God kina guman pule ire u tani pire si daule monua. ¹⁴ Na Yuda ari ni wiyol hobi kina kiana

pare mominba, Kraist u sina i aire molere, mana gana dire er we pera dungure, na Yuda ni wiyol hobi kina u tani pire pana gale mominua. Homa kiana pare u bobo sire mominba, Kraist golere nin gaung i u gire olungure, u tani ominua. ¹⁵ Lo ana holo holo taniga wine olkungwo i muru isusu olimia, pring bir pangure God yong ki e tongure wa momba, Kraist mole Yuda ari wiyol hobi kina gwa sigere u tani nama dire nin algi ya bomia u tani ominua. ¹⁶ Yuda ari wiyol hobi kina yona ki ere kiana pare mominba, Kraist er pera bani golere algi ya bole yona aura di na tomia, u tani ominua. Te God ire, Yuda ari ire, wiyol hobi ire dire, kiana pare gumana nin nin dungure mominba, Kraist gol na tere gumana pule na tongure u tani ominua. ¹⁷ Omingere, Kraist ure God ol wai ol na tongure u tani naminga ha maing pangwo i, di tibi ol na tomua. Tongwo ha i, ni wiyol God Lo krehaman ha olo pirikinga hobi di tibi ol ni tomio, te ni Yuda ari God Lo krehaman ha pinga hobi di tibi ol ni tomua. ¹⁸ Tongure Kraist nan Yuda ari wiyol hobi kina ol wai ol na tomia pire, nabe God nin Kwiang yona wu bilere God na kina ha wai onaminga pire i tibi ol na tongure God moma di pire ha wai ol tominua.

Nan nir bil na tongure hana Kristen engwo iwe, nan God oo ke pangwo mominga ha

¹⁹ Ena yu ongiwe, omaga ni wiyol hobi ari gumang hon dongwo ganba banta yal ta molkinia. God nu ke tongwo hobi mongwo sina i monia, God gamahobo weni monua. ²⁰ Monga ipire na ha bangi biire diralia piro. God oo kengwo iwe, Kraist bring torari dungwo meri mongure, aposel ya, hana togu yalhobi God grang pire di tibi ol tongwo i pire daling torari dungwo meri momua. Mongure ni yalhobi oo daling holo holo mugu hara ongwo meri monua. ²¹ Kraist bring torari dungwo meri

mongwiwe, molere oo i para weni aki di tongure oo au ya daling holo holo i nimni mole dungwo meri monua. Oo i hon ainingere u bir weni nangure, God oo ke pangwo mamaki dinama dire Kraist iwe, bring torari dungwo meri molere aki di tomua. ²² Homa na Yuda ari hobi nan obil mugu hara ongwo meri mominba, omaga Kraist tal ol na tongure ni nan Kraist kina gwa sire, u tani omingere oo daling holo holo mugu hara ongwo meri ni nan ereho mominua. Momingere God Kwiang nan mominga sina i gal pare mol pai omua.

3

Pol ari wiyol tau mongwo bani pire ha maing nir si tongwo ha

¹ Ena na Pol molia. Molere ni wiyol monga hobi pire Kraist Yisas handire halabusi pai moliwa. Ni wiyol hobi God gamahobo monua diga i, Yuda arihobi na nigi de hanere, wiyol tau kraung simia ha hol ol na terala dungure, halabusi pai moliwa. ² God pirari pare aki di na tomia, ni wiyol hobi sigare kule u wai nana dire honagi ol ni te molga hana pinua. ³ Wiyol tau Kraist pir tenangwo hobi God kul engwo monamua dungwo ha i memini kul si dimba, God nin di tibi ol na tongure piriwa. Pirere ha obilga dire pasi bol ni teiwa. ⁴ Tega i ni wiyol hobi kere pirere, Kraist ol wai ol tere sigare kul tenangwo wiyol tau u wai namua dungwo ha i, memini kul si engwo Pol para pungwo pamia di pinanua. ⁵ Ari homa male moli ungwo hobi ha memini kul si pangwo i, God ha di tibi ol tekimua. Tekimba, omaga God Kwiang hana togu yal hobi ire, nan aposel hobi ire dire, di tibi ol na tongure piminua. ⁶ Ha memini di kul si engwo i yu pamia. Kraist gole ol wai ol ni tomia, God sigare kul ni tongwo i, Yuda ari ni wiyol hobi kina ire u wai onua. Onga hobi Yuda ari kina Kraist gaung

taniga dimia, dungwo meri mole u tani onua. Ongere Kraist Yisas moli pire gol ni tenangwo pire u wai nanua dire, God aling kere e tongwo meri omaga giu di pangwo ire u wai onua.

⁷ Ena na ha maing honagi olgiwe, God pirari pare nibil di na tere yulang nimni mongwo na tongwo ire ol moliwa. ⁸ Molere God gamahobo mongwo sina i na digan yal bina moliwa. Moliba, God molere Kraist pirari pare to bir hole a siribi sire ol wai ol na tongwo ha maing wiyol hobi nir si tenama dire, yulang nimni mongwo na tongure, ire olga i wai piriwa. ⁹ Te ha memini di kul si engwo i, ari di tibi ol tegere pinama dire, God yulang nimni mongwo na tongure ire olga i wai piriwa. God iwe, talhan hobi para ol engwo hobang yal momua. ¹⁰ Mole hamen haya ha i di kul si ere moli ungwo ungwo, omaga ha maing a i si ware, doling bongwo hobi memini di tibi ol tere, nir si te i nama dire, u tibi umua. Umia yalhobi nir si tenangure, ensel hobi ire, hamen kene ongwo hobi ire dire, God ha maing memini para pir po sinamua. Yuda ari wiyol hobi kina, God nin gamnahobo monama dire, i ku bomia mongwo hanere, wai pir tomua. ¹¹ God yu ongiwe, pi tege eminga yal Kraist Yisas bai nu sungure ure, gol na tere ol wai ol na tomua. ¹² Tongwo i pire, God nin nomani si pungwo meri Kraist nan kina gwa siminio, te Kraist gol na tere sigare kul na tongwo i a i si waminia. Tal su omingiwe, God kina ha wai olere gai ta golkinaminua. ¹³ Na ni wiyol monga hobi God gamahobo monua di waga i, ware gul iwa. Iba, ni yalhobi ha maing a i si ware God na pisolekinama dire oine holgi di molio. Monanga u wai nanga pire monanua.

Epesas arihobi Kraist milna pir na tongwo maing pir po sungwo ha

¹⁴ Ena God pirari pare to bir hole a siribi sire ni wiyol hobi ni tegere u wai nanua dungwo i, wai pire hamen Nabe

ha di te moliwa. ¹⁵ Hamen Nabe iwe, wiyol hamen ganba bani moli ongwo hobi hana nin nin e na tongure moli ominua. ¹⁶⁻¹⁷ Ena na God yu sirin bol teya. God yulang bir weni pangwo i pire nin Kwiang bai nu sungure yulang nimni mongwo i ire ure, ni yalhobi yon wu binamia, nomani bir danangure si papa sire nimni monanio, te Kraist talhan para weni onangwo pamia dire pir tenga i pire, Kraist ni yon sina i mol pai oli namua. Te ha ta God yu sirin bol teya. Ari para weni yon milni tenanga er tau dulung gi di ya bole mama dungwo meri yon milni tere tere monana dire God sirin bol te moliwa. ¹⁸ Te ari God ha dungwo doling bole a i si wangwo hobi ni yalhobi kina, Kraist yong miling na tongwo i, obil ta na toma di pirikinanio, bir weni hamen ganba, hobil, kuman, geral, bomai para weni ol na tomia di pire, ni yalhobi para pir pa dinana dire God sirin bol te moliwa. ¹⁹ Kraist yong miling na tongwo memini i ari gogo pir pa dikanangwo pamba, ni yalhobi gogo pir pa dinanio, te God mongwo bani talhan sini sire pangwo i, nin Kwiang yon wu binangure, pir pa dinana dire God sirin bol teiwa.

²⁰⁻²¹ Ena nan tal dime dire ole mol pai wai onaminga pire, nomani na tere a yo te na tongwo yal God tal ol na tongwo iwe, tal ol na to dire nan sirin bol tere te, nomani si piminga i, a ime ole mo hora kumia dire, Yisas Kraist pir tere ha maing pire mominga bani ol wai ol na tongwo i, kwiana moya te gang giring aine aine male siru dinangwo bani pai wa dire, nima pire pai monamue. Para yu.

4

Nan nir bil na tongure hana Kristen engwo i, nan Kraist gaung mominga ha

¹ Na Kraist honagi ol tega i hanere nigi de pir na tere na i halabusi olungure pai molia. Mole krehaman ha di ni

teralia piro. God sigare kul ni tere a yo te ni tongwo hol i, doling bole molio. ² Molere ni arihobi omin haung gole yon ura dinangure, nin hani pinanga ya ime sinangure, tal gogo ol ni tenangwo mong ol tenanga pamba, ta mamia di pire han uning si ole moli pio. Moli pi pi ole amane monanua. Yal ta tal digan ol wanangwo hanere isime e tekire u wai nangwo ipire yon milni tere a yo te to. ³ God Kwiang ni yalhobi ni di ku bolere, nomani gwa si ni tongwo i mama dinama dire yon tani ere molio. ⁴ Molere Kraist gaung tani weniga dimia. Dungwo meri ni Kraist pir tenga hobi tabin tani monua. Te God Kwiang yon wu bungure mol pai onga i ere para taniga monua. Te God sigare kul na tenangure hamen hol nala di pinga i kwaling taniga dimua. ⁵ Iwe, Yal Kraist tani momio, te Kraist nin algi ya bole tal wai ol na tomia dire pir tominga i ere taniga dimio, te ha maing nir biminga i ere para taniga dimua. ⁶ Dungure nan ari Nabe God tani weniga momia. Molere nan para weni bina a holo sire na kene ol molere nan kwiana sina i molere dime dire mol pai omua.

⁷ Ena Kraist nomani bir pamia. Pangwo i pirari pare ebir si na tongure, honagi bling nin nin are han po sire ominua.

⁸ Omingiwe, ha maing buku ha ta yu pamia.

“Yal i mo yuwo ongwo haung iwe, ari miki weni hal-abusi pai mongwo hobi aule ire omio, te pirari pare ya moni ganba arihobi tal wai ol tomua.” *Sam 68:18*

⁹ Yal i mo yuwo ongwo ha i memini pir po sino? Yal i homa ya ganba sina ali omua. ¹⁰ Ongwo yal i tani mo hamen bani pire hamen ganba bani talhan pangwo i hobang mole kene ol tere kwiana sina i molere dime dire mol pai omua. ¹¹ Ongwo yal i ganba ari hobi pirari pare yamoni honagi bleng wai ebir si tongure omua. Ongwiwe, ari tau bli kebe yal mole aposel honagi omio, tau God hana togu honagi omio, tau homa God ol wai ol na tongwo ha i

ure di tibi ol na tomio, te tau pasto ha maing pungwo hobi kene ole nir si tongwo honagi omua. ¹² Nan ari God nu ke na tongwo hobi Kraist yulang na tere honagi yu nibil di na tongure oli ominua. Pirere nan ari Kraist gaung mominga hobi nimni mole moli naminua. ¹³ Moli naminga naminga, God Wang ol wai ol na tomia di pir tere yona tani ere monaminua. Moli naminga naminga Kraist tal nigidi donwo olkire, tal dime dire ol wangwo meri ware ari nomani pare monaminua. ¹⁴ Te nan monamingiwe, gir mongwo meri molere ha ta ha ta i gogo gogo pir tere er mining ho tongwo meri tere teri kule wakinaminua. Wakire, ari tau kela kul tere tal maing maing bal terala dire ongwo i hanere, yol e pir tere doling bongwo meri bolkinaminua. ¹⁵ Nan ari hobi yona milna tere ha pangwo mere di ba bol tenaminga pamua. Kraist nan yalhobi bina a holo simua. Sungure nan yalhobi Kraist gamahobo mominua. Mominga ipire Kraist pir tominga hobi imu dire bina tani Kraist momua. ¹⁶ Mongure nan Kraist pir tominga hobi, Kraist gaung ya, kebering aling hongwo meri mominua. Ena kebering aling gulung gaung para weni mama si daule dinangwo gaung si eba bole bir danamua. Danangwo meri nan Kraist gamahobo mominga hobi yona tani ere awai honagi ol tere tere moli pire si eba bole bir dale tabin tani mole nimni monaminua.

Nir bil ni tongure hani Kristen engwo i hol hon itibi ole wananga ha

¹⁷ Na Kraist grang ha pire krehaman ha di ni teralia, piro. Ni arihobi God ha maing pirkinga haung nomani gogo sire wania. Wang meri wakio. ¹⁸ God ha maing pirkungwo hobi nomani gogo sire ol wamua. Ware nomani pamba, nomani wai si pirikire si bongwo ala i ya mol pamua. Pare du haure ware, er ho tomia hulu kire momua.

Molere ha maing piralga ha pirkia di banta po dimua. Dire God mol pai wai onaminga hol i tibi ol na tongwo i han po sikimua. ¹⁹ Sikire hongebe tal nigi dongwo omia. Ole nigi de pire gintani nomani si kulu sire hon olkiralala di pimba, tal nigi dongwo mone oli pi pi ole emgi hon olkiralala di pire momba nimni molkimua. Molkungwiwe, gai ta golkire yal al hobi yong inaning girungure bin hamil bole moli omua. ²⁰ Omba, ni yalhobi Kraist krehaman ni tongwo i yal al hobi yong inaning girungure bin hamil bole wayo di ni tomo? Ta di ni tekimua. ²¹ Yisas nugung pirere, ha nir si ni tenangwo meri wine olere, a i si wananga, ere yu ol wakinanga pamua. ²² Homa tal digan ol wanga i wai pama di pire, hasu ole tal nigi dongwo don kengwo bani u nigi denga i, aidole, nomani si kulu sire hon olkiralala di pire wayo. ²³ Ware sigare kule nomani hon i si giu dire molio. ²⁴ Nan ganba ari God Kwiang hon na kul engwo haung i, God nin nomani pangwo meri ol e na tomia, nan God nomani si pungwo meri doling bomno. Bonaminga mol pai wai weni i tibi ole molere tal dime dire ole moli naminua.

²⁵ Yu ongwo ipire hasu di wanga i pisole, ha pangwo obil diriyala ol pire pire molio. Nan Kraist gamahobo mominga hobi kunung kunung mominua. ²⁶ Yal ta yon ki e tenanga tere moli pire, tal nigi dongwo onanga pamua. Pangwo ipire honmil omare pudinangwo yon ki e tere i wakio. ²⁷ I wananga i Seten yon wu binangwo pamia, i wakio. ²⁸ Homena kuni nenga hobi omaga ta hon nekinania. Mining bolo mole honagi oli pire, nin homena i tibi ole nenanua. Nere ari tau homena wa dunangwo hobi aki di tere tenanua. ²⁹ Ari hobi kina ha wai onanga haung ha yong i tekio. Ari wai pinangwo ha mone di to. Ditenanga yalhobi nomani si kulu sire ha maing a i si ware nimni monamua. ³⁰ Ni yalhobi tal gogo ta onanga God

Kwiang ni hanere miling gul sinangwo pamia olkio. God Kwiang yona wu bungwiwe, nan sigare kunaminga pire God nin Kwiang na tere na nu kemua. ³¹ Ni yalhobi nigi nagi di pinanga i bona si wakio. Yon ering mole ha hagu sire dikio. Yon ki bir ere kiang pare moli hoyo. Ha egere egere dire enin ta a ime olala dire gaung ha sikio. Yon ki erala di pirikio. ³² Ni arihobi ha ura panangwo dire yon milni to. God iwe, Kraist gol na tere ol wai ol na tongwo i pire God tal nigi dongwo ol tenga prin wai simua dire kri di ole ni tomua. Tongwo meri ni arihobi tal gogo ol ni tenamba, pring wai simua dire i ole to.

5

Nan nabile au dungwo holi wanaminga ha

¹ Ena ni yalhobi God kul engwo monia, yali miling ala pania, God nin memini pangwo meri wine ol tere wayo. ² Kraist yong miling na tere, gole algi ya bole sigare kul na tomia, God wai pir na tongure mominua. Momingiwe, nan God arihobi kina yona milna tekinamno? Tenaminga pamua.

³ Ena ni yalhobi God kul engwo monia. Mongiwe, yal al wou sire, tal daling sungwo olkinanga tal i ol ware, talhan hobi na talna muru dinama dire yon inaning girungure ol wananga panamo? Ta paikinamia. Tal nigi dongwo hobi ha wai olkio. ⁴ Ni yalhobi God kul engwo monia, ha yong i tere ha gogo du ha di tenanga wai panamo? Ta paikinamua. Paikinamia God ol wai ol na tenga wai piriwa dire maa e tere tere moli nanga pamua. ⁵ Yal ta al wou sire, tal daling sungwo olkinanga tali ole ware, yon inaning girungure ol wananga hobi, God Kraist kina ereho mongwo bani hamen tal wai a nongwo i ha te ni tenangwo inano? Ta ikinanua. Yal al wou sire yon inaning

girungure ol wanga iwe, nin yon agal wungure gaun pir tere ol wanua.

⁶ Ena yal tau tal nigi dongwo maing maing ol wanga yal ta hanere i tamamua dinangwo i pir tere doling bolkiio. Pir tere doling bole God grang wine ole wakinanga, God isime e ni tere guman bani nigi de ni han monangwo monamua. ⁷ Yu onangwo ipire yal tau tal nigi dongwo maing maing ol wanga ta mamua, yu di ni tenangwo i yol e pir tere pana galkio. ⁸ Hongebe ni yalhobi tal nigi dongwo ol wanga hamen si bongwo meri monirawa. Moniraba, omaga Kraist kul engwo monia. Mongere Kraist ni aule i pi nin yulang nabilungwo bani engure monua. Monga i pire nabile ni tongwo hong yal Yisas Kraist memini pangwo meri wine ole wayo. ⁹ Nabilungwo bani wananga, ware ha pangwo meri dire, tal dime dire ole, tal wai mone ol ware moli nanua. ¹⁰ Tal ta onanga God hanere wai pinangwo tal i pir po sinanga pire ole molo. ¹¹ Si bongwo ala mongwo hobi tal digan ol wangwo i hanere doling bole pir tekire i tibi ol to. Tere nabilungwo hol i memini pangwo meri wine ole wanama dire i tibi ol to. ¹² Yalhobi kul si mole tal nigi dongwo ol wangwo i ari tau hanere ha wai onangwo nigi domia gai pamua. ¹³ Kul si mole tal ol wangwo i ha hol ole i tibi ol tongwo ari hobi para maing han po simua. Han po sungwo i para au dire nabilungwo pamua. ¹⁴ Pangwo ipire ul geral ta yu dimia.

“Ari gongwo meri mole ul pai monga hobi aire hon molo. Monanga Kraist yulang a nabile ni tenamua.”
Ais 26:19

¹⁵ Ni yalhobi tal nigi dongwo olkirala di pire kene ole molio. Molere du nomani sikirere, nomani wai panangure pir po sire molio. ¹⁶ Arihobi tal gogo ol wangure hamen ki tangwo haung mominia nimni mole tal dime dire ole monania, nomani si gogo dale du haungwo meri molkiio.

¹⁷ God honagi na tongwo i han pa dire oli pire molio. ¹⁸ Nir wain miki nere spak ongwo meri olkio. Spak onanga i oli nanga, yon sinali kara nigi denangure ha maing wine ole a i si wakinanga pamua. Yu pangwo ipire God Kwiang yon wu bimia sipapa sire nimni mole molio. ¹⁹ Ni yalhobi u ku bole ha wai onanga haung God maa e terala dire yon horega onangure, pir hobo kul tere ul geral dire, ha maing ul nin pinanga meri ire dire, di to. ²⁰ Ni yalhobi hamen haung haung yal Yisas Kraist haang dal waire God ol wai ol na tenga wai piriwa dire ha di tere tere molio.

Yal al hobi mol pai onangwo ha

²¹ Kraist haang a yuwo olingi olere, ha maing pungwo arihobi wai mongwo pamio, te kene ol na tongwo pamua di pir to.

²² Ni alhobi Kraist wai mongwo pamua di pir tenga meri winimbi hobi ere para wai mongwo pamua di pir to. ²³ Ha maing pire a i si wanga hobi Kraist bining a holo sire kene ol ni tongwo meri winimbi hobi alhobi ere yu kene ol ni tomua. Nan ha maing pir tominga hobi, Kraist gamahobo mominua. Momingere Kraist gole ulbe hane a na tere nin algi God tomia nan sigare kule u wai ominua. ²⁴ Nan Kraist ha dungwo a i si ware doling bominga hobi Kraist ha dungwo meri wine ol tenaminga pamia. Tenaminga meri ni alhobi ereyu winimbi pir tenga i pire winimbi nin yong miling ni tomia ha dinangwo wine ol to. ²⁵ Kraist nin ha dungwo a i si ware doling bominga hobi yong miling na tere gol na tomia. Tongwo meri ni yalhobi eunbi yon milni tere kene ol to. ²⁶ Kraist gol na tongwiwe, nan arihobi na aule i pi God aling bani erala dire nu kengwo meri bigi si na tere ha maing boling kul na tomia pimingere nomani sinali au di na tomua. ²⁷ Kraist nin ha dungwo yol e pir tominga hobi Kraist nin maulung bani nomani

wai panangure amane dime dire monamingere, tal nigi dongwo ol waminga pring paikinama dire gol na tere algi bigi si na tomua. ²⁸ Kraist yu ol na tongwo ipire ni yalhobi nin gaun pir tere kene onga meri eunbi hobi ereyu yon milni tere kene ol to. ²⁹ Yal ta nin gaung i nigi de pir tere yong ki e tomo? Ta e tekimua. Tekirere homena wai dungwo tere kene ol tomua. Ol tongwo meri nan Kraist gaung hongwo meri mominga hobi Kraist ere para yu kene ol na tomua. ³⁰ Nan mominga hobi iwe, Kraist gaung mominia, kunung kunung muru moli ominua. ³¹ Omingiwe, nan gauna yona milna tere kene ol tominga meri, eunambi hobi ereyu yona milna tere kene ol tenaminua. Tenaminga ipire ha maing buku ha ta yu di emia.

“Yal ta irang aang pisole eumbi kina si daule u tani nangwo pamua.” *Jen 2:24*

³² Ha di engwo iwe, memini wai weni sinali pamua. Memini pangwo iwe, Kraist ari yol e pir tongwo hobi kina mongwo sina i pamua. ³³ Yu obil ta paikimia. Nan ari mominga sina i ere para pamua. Ni yalhobi nin gaun, miling pir tenga meri eunbi hobi miling pir tenanga pamio, te ni alhobi winambi hobi kene ol na tomia di pire wine ol tenanga pamua.

6

Gir migi irang aang hobi kina onangwo ha

¹ Kumil ama hobo, ni girhobi nimai nabin grang wine olio. God molere nimai nabin ni kene onama dire nu ke tomia ha dinangwo wine ol to. Tenanga wai panamua.

² God Lo krehaman ha ana holo holo ha ta yu di emia,
 “Nimai nabin haang a yuwo ole aki di to.” Tenanga ha i tani God ani kere e ni tere yu di emia,

³ “Nimai nabin haang a yuwo ole aki di tenanga, ganba bani wai moli pire gobari mol pananga pamua.” *Eks 20:12*

⁴ Irang aang hobo, ni yal al hobi gir kul enga hobi yong ki e ni tekinama dire, God krehaman ha pangwo i nir si tengere ura dire moli omo.

Honagi ari honagi kene ongwo yali kina onangwo ha

⁵ Ni honagi arihobi honagi kene ol ni tongwo yal i kul pir tere, Kraist yon wai e tenga meri yali ereyu yon wai e tere wine ol to. ⁶ Kene ongwo yali monangwo bani na hanama hanama dire yong aura di tere honagi nega dire onanga taman. Molkinangwo haung i ere para honagi bani nomani tere nega dire oli nanga pamua. Ni arihobi Kraist honagi ol tere monia, God krehaman ha di ni tongwo i, wine ole nega dinga meri ganba ari kene ol ni tongwo yal i ereyu wine ol tere nega do. ⁷ Ari honagi ol tenga i ari ol teya di pirkio. Yal Kraist nin honagi ol teya di piro. ⁸ Honagi ongwo ari ire, kene ongwo ari ire dire, honagi wai ongwo i, pi tege eminga yal Kraist hanere tobo ni tenangwo pamia piro.

⁹ Honagi kene ongwo hobo, honagi ongwo hobi miling pir tere, honagi olkinanga tal gogo ol ni tenamua di miling kule tekio. Hamen bani kene ol na tongwo yali molere ganba baniya honagi kene onga yal i ire, honagi ari hobi ire dire, ereho bining a holo sire kene ol ni tomia. Tere kunung kunung mona di hangwo pamia, ni ebir sinanga paikimia piro.

Nan nir bimingere hana Kristen engwo iwe, soldia mongwo meri monaminga ha

¹⁰ Ena na ha di wai si ni teralia piro. Ni yalhobi pi tege enga yal Kraist, kina si daulanga, yulang bir weni ni tenangure egere gi dire molio. ¹¹ Kuman kula dungwo

meri God momia kuman kine ni tomia, kiana Seten u pa dire kela kul ni tenangwo ipire kwi hane molio. ¹² Ena nan yalhobi kiana kura bol tominga yal iwe, ari wo gauna miing algi pangwo tali ta paikimia kwia momua. Mongure nan kiana kura bol tominga kwia Seten i, yulang ya, eming gaung para hankiminia. Kiana iwe, si bongwo hong yal momio, te hamen ganba tal nigi dongwo maing maing pangwo i hobang bling memini momio, te kwia nigi dongwo para weni singaba tani Seten momua. ¹³ Mongwo i pire nan God kuman kula na tongwo i nure ware, moli naminga kura talime u na au sinamba, wa kerulu di manbi ole aire nimni monaminga pamua. ¹⁴ Aire nimni mole ha maing a i si wanga iwe, kun gang a i si denga meri dimua. Te tal dime dire ol wanga i aiyulang galsina wanga meri dimua. Dimia yal ta er ni sinamba, aiyulang galsina wanga meri dimua. Dimia yal ta er ni sinamba, aiyulang gal bani bonangure er wa kerulu di manbi olanua. Olanga meri Seten ni u nigi denana dire kraun sinamba, tal dime dire ol wanga ipire ha i nomani si pir tekianua. ¹⁵ Ni ha maing dire ha ura pangwo nir si tengiwe, keben daing wanga meri dimua. Dimia keben daing wananga hol ulubi nanba, hulu bolkinania, keben gul sikanamua. Sikanangwo meri banta banta pire ha maing dire ha ura panangwo nir si tenanga nigi de pirkinanua. ¹⁶ Te God ol wai ol na tomia dire yol e pir tengiwe, kuman kininga meri dimua. Dimia kuman iwe, kinanga kiani er ni sinamba, wa kerulu di manbi olanua. Olanga meri Seten God molkimua dire kraun sinamba, God ol wai ol na tomia di pir tenga i tere Seten ha i pir tekianua. ¹⁷ God si hon e ni tongure sigare kungiwe, aiyulang mangal haunga meri dimua. Dimia aiyulang maungal haunanga, kiani er ni sinamba, bining bani bolkinanua. Bolkinanga meri Seten u nigi denana dire kraun sinamba, God si hon e ni tongure sigare kunga

i kule ha i yol e pir tekinanua. Te ha maing buku kere, pir po sire, di ba bol tengiwe, God Kwiang kula anga meri dimua. Galsina kebin daing ya, kuman mangal kula ya han diminga hobi a i si wayo. ¹⁸ Ware hamen haung haung God aki di na to dire sirin bol tere tere molio. Mongere God Kwiang ha di ni tongwo mere God ha di tere tere molio. Molere kwi molere, ari yal al God kul engwo hobi aki di tenama dire God ha di te molio. ¹⁹ Molere na ere para God aki di na tenangure Kraist gol na tere ol wai ol na tongwo ha i, God Kwiang di tibi ol na tomia, ari hobi kulung pirikire, boling kul teralga pire, Pol aki di to dire, God sirin bol te molio. ²⁰ Na iwe, God na bai nu sungure ha nir si te waga i arihobi nigi de pir na tere na i halabusi olungure pai moliwa. Moliba, ari hobi kulung pirikire, ha maing boling kul teralga pire, Pol aki di to dire, God sirin bol tere molio.

Ha gumiling ta ya dungwo ha

²¹ Na enambi yona milna tegere yal Yisas honagi wai ol tongwo yal Tikikas na mol pai olga maing pir po sinana dire di tibi ol ni tenamia. ²² Na yalhobi mol pai ominga maing pir po sinanio, te nima sire monana dire, yali bai nu si ni yalhobi monga bani oliwa.

²³ Nan nabe God ire, nan pi tege eminga yal Yisas Kraist ire dire, pir tenanio, te yon ura dinangure monanio, te yon tani ere monana di piriwa. ²⁴ Ena gamnahobo, God pirari pare ol wai ol na tongwo bani pi tege eminga yal Yisas Kraist yong miling tongwo hobi monama di piriwa. Yong miling tongwo iwe, wai ta sikanamia, ya te monangwo monamua. Para we.

Salt-Yui New Testament

The New Testament in the Salt-Yui Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Salt-Yui long Niugini
copyright © 1978 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Salt-Yui

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-01-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Jun 2022 from source files dated 13 Jun 2022

4e49fd60-ab6f-5b6d-8592-3f7c30d76f64